

ISSN 2786-6734 (Print)
ISSN 2786-6742 (Online)

Закарпатський угорський інститут імені Ф. Ракоці ІІ

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics

Науковий журнал

Випуск 5

Берегове 2024

"Acta Academiae Beregsasiensis. Economics" засновано у листопаді 2021 р. та видається за рішенням Вченої ради Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці ІІ.

Науковий журнал виходить два рази на рік.

Видання включено до «Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук» Категорії «Б», наказом Міністерства освіти і науки України № 768 від 20.06.2023 р.

Рекомендовано до друку Вченою радою Закарпатського угорського інституту імені Ф.Ракоці ІІ (протокол №6 від 26.06.2024 р.)

Редакційна колегія:

Головний редактор – *Бачо Роберт*, д.е.н., професор, завідувач кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Перший заступник головного редактора – *Пойда-Носик Ніна*, д.е.н., професор, професор кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Заступник головного редактора, відповідальний редактор – *Макарович Вікторія*, к.е.н., доцент, доцент кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна;

Заступник головного редактора, відповідальний секретар – *Лоскоріх Габрієлла*, доктор філософії з обліку і оподаткування, заступник завідувача кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна.

Члени редакційної колегії:

Орлов Ігор – д.е.н., професор, академік Академії економічних наук України, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна; *Внукова Наталія* – д.е.н., проф., заслужений економіст України, професор кафедри митної справи та фінансових послуг, Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна; *Коваленко Юлія* – д.е.н., проф., завідувач кафедри фінансових ринків та технологій, Державний податковий університет, Україна; *Бондарук Таїсія* – д.е.н., проф., заслужений економіст України, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Національна академія статистики, обліку та аудиту, Україна; *Завербний Андрій* – д.е.н., проф., професор кафедри зовнішньоекономічної та митної діяльності Національного університету «Львівська політехніка», Україна; *Вдовенко Наталія* – д.е.н., проф., завідувач кафедри глобальної економіки, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна; *Ганусич Вероніка* – к.е.н., доц., доцент кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна; *Моца Андрій* – к.ю.н., доц., доцент кафедри географії та туризму, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна; *Стойка Наталія* – к.е.н., доц., доцент кафедри обліку і аудиту, ЗУІ імені Ф. Ракоці ІІ, Україна; *Новіченко Людмила* – к.е.н., доц., доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування, Національна академія статистики, обліку та аудиту, Україна; *Живко Зінаїда* – д.е.н., проф., ректор Академії економіки і педагогіки, Чеська Республіка; *Феньвеш Вероніка* – габілітований доктор наук з галузі економіки, проф., Дебреценський університет, Угорщина; *Махова Рената* – габілітований доктор наук з галузі економіки, доц., проректор, Університет Й. Шельє, Словацька Республіка; *Ілеш Балінт Чобо* – к.е.н., проф., Університет Яноша Наймана, Угорщина; *Дунай Анна* – доктор філософії з галузі економіки, проф., Університет Яноша Наймана, Угорщина; *Петі Мартон* – доктор наук з галузі економіки, віце-президент, Національний інститут стратегічних досліджень Угорщини, доцент кафедри соціально-економічної географії та планування міста, Університет Корвінус, Угорщина; *Сас Левенте* – доктор наук з галузі економіки, проф., заступник декана факультету Економіки та бізнес-адміністрування, Клужький університет імені Бабеша-Бойяї, Румунія.

УДК 330

A19

Acta Academiae Beregsasiensis. Economics : наук. журн. / редкол. : Р. Бачо, Н. Пойда-Носик, В. Макарович; Закарпат. угор. ін-т імені Ф. Ракоці ІІ. Берегове, 2024. Вип. 5. (2024). 498 с. Текст укр., англ., угор.

Науковий журнал „Acta Academiae Beregsasiensis. Economics” розрахований на науковців, докторантів, аспірантів, практиків та широкого кола читачів, які цікавляться проблематикою в галузі економічних наук. Статті публікуються на умовах міжнародної ліцензії [Creative Commons Attribution 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Публікація видання здійснюється за сприяння Інституту Стратегічних Досліджень Угорщини.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації

Серія КВ №25089-15029Р від 08.11.2021 р.

Засновник наукового журналу:

Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ.

Адреса: 90202 м. Берегове, пл. Кошута, буд.6.

Офіційний сайт наукового журналу:

<https://aab-economics.kmf.uz.ua/aabe>

NEMZETSTRATÉGIAI KUTATÓINTÉZET

ISSN 2786-6734 (Print)

ISSN 2786-6742 (Online)

© Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ, 2023

РОЗДІЛ 2. ОБЛІК ТА ФІНАНСИ

Барановський О. Рекомендації МВФ та світового банку для інститутів банківського нагляду з реагування на кризові ситуації	246
Бачо Р., Лоскоріх Г., Хміль А. Теоретичні основи облікової політики підприємства: вітчизняний та міжнародний аспекти	270
Внукова Н., Сиплива О. Оцінка динаміки змін сучасного стану банківської системи України	281
Алабдулла Т., Саліх В., Чурія М., Канаан А. Зміна генерального директора та перспектива фінансової ефективності фірми: чи можна удосконалити механізми корпоративного управління в передових нанотехнологічних компаніях?	293
Єршова Н. Фінансове прогнозування у фокусі обліково-аналітичного забезпечення	312
Колдовський А. Стратегічна трансформація інфраструктури: революція управління фінансовим сектором для підвищення успішності	323
Лукановська І. Європейський досвід інтеграції аудиторської діяльності та можливості його використання в Україні	333
Макаренко І., Серпенінова Ю., Фомінов Р., Макаренко С. Звітність про сталий розвиток банків як суб'єктів суспільного інтересу: порівняльний аналіз ЄС-Україна	342
Макарович В. Необхідність розвитку управлінського обліку інноваційного капіталу в системі інноваційного менеджменту	357
Москаль Н. Ключові аспекти ризик-орієнтованого підходу до системи управління якістю аудиторської фірми	370
Нашкерська Г. Прибуток, збиток та інший сукупний дохід: розкриття у фінансовій звітності	379
Нестеренко О. Форензик аудит як ефективний засіб протидії внутрішньо-корпоративному шахрайству в умовах війни	392
Олексіч Ж., Ярошина А. Закордонний досвід та міжнародні стандарти звітування фінансових посередників	406
Перчі О., Потокі Г., Баторі В. Роль позабалансового обліку для оподаткування в контексті управління підприємством	417
Птіцина Л., Міхайлуца О., Манін А. Удосконалення інформаційних систем і технологій виробничого підприємства з метою підвищення ефективності практичної складової ведення фінансового та управлінського обліку і аудиту	431
Реслер М. Вплив цифрової економіки на обліково-аналітичну систему	441
Сочка К., Перчі О. Фінансова децентралізація в Україні: попередні результати та перспективи	451
Чизмар І., Бачо Р., Чегіль А. Регулювання впливу комплексних ігрових рішень на сферу Е-спорту в Україні	465
Резолюція IV Міжнародної науково-практичної конференції «Цифрова економіка і сталий розвиток: новітні тенденції у фінансах, обліку, менеджменті та соціально-поведінкових науках» (м. Берегове, 26-27 березня 2024 року)	484
Загальні вимоги до оформлення рукописів	489

DOI: 10.58423/2786-6742/2024-5-342-356

УДК 330.3:657:658.336.71

Інна МАКАРЕНКО

д.е.н., професор кафедри обліку та оподаткування,
Сумський державний університет,
м. Суми, Україна
ORCID ID: 0000-0001-7326-5374
Scopus Author ID: 56088567300

Юлія СЕРПЕНІНОВА

к.е.н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Сумський державний університет,
м. Суми, Україна
ORCID ID: 0000-0002-4448-3484
Scopus Author ID: 36070084600

Роман ФОМІНОВ

аспірант кафедри обліку та оподаткування,
Сумський державний університет
м. Суми, Україна
ORCID ID: 0000-0002-0192-8383

Сергій МАКАРЕНКО

аудитор
м. Суми, Україна
ORCID ID: 0000-0001-6455-3585

ЗВІТНІСТЬ ПРО СТАЛИЙ РОЗВИТОК БАНКІВ ЯК СУБ'ЄКТІВ СУСПІЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЄС-УКРАЇНА

***Анотація.** З огляду на ескалацію кліматичних змін і погіршення стану навколишнього середовища, імператив для стійких практик у всіх секторах економіки, включаючи банківську сферу, стає все більш актуальним. У відповідь на ці виклики боротьба зі зміною клімату стала центральною темою, що вимагає глобальних зусиль щодо скорочення викидів вуглецю та переходу на відновлювані джерела енергії. Міжнародні організації, такі як Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй та Мережа для озеленення фінансової системи (Network For Greening The Financial System, NGFS), підкреслили терміновість вирішення цих проблем, наголошуючи на необхідності негайних дій. У контексті України останніми роками набула популярності інтеграція екологічних, соціальних принципів та принципів управління (ESG) у банківську практику. Незважаючи на те, що українські банки досягли деяких успіхів у звітності ESG, проблеми залишаються, зокрема обмежені ресурси та нормативна база. Незважаючи на добровільне розкриття інформації, стандартизований підхід до звітності ESG відсутній, що впливає на глибину та повноту звітності. Для порівняння, банки Європейського Союзу діють у рамках надійної нормативної бази, яка наголошує на прозорості та екологічній відповідальності. У статті розглядається вирішальна роль сталого розвитку в банківському секторі України, особливо на тлі глобальних викликів, таких як зміна клімату та погіршення екологічної ситуації. Ретельно аналізуючи нормативно-правову базу та проводячи*

порівняння з установленими стандартами Європейського Союзу, дослідження розкриває уявлення про низку можливостей і перешкід, з якими стикається Україна на своєму шляху до розвитку сталого фінансування. Вивчення звітності про сталий розвиток банків шляхом порівняльного аналізу між Європейським Союзом та Україною має важливе значення для сприяння прозорості, покращення управління ризиками, сприяння прийняттю обґрунтованих рішень, стимулювання трансформації ринку та сприяння міжнародній співпраці в пошуках сталого фінансування. Зрештою, стаття підкреслює великий потенціал України для синхронізації з міжнародними цілями сталого розвитку, залучення соціально відповідальних інвестицій та становлення ключового гравця у відстоюванні сталого фінансування як на регіональному, так і на глобальному рівнях.

Ключові слова: сталий розвиток, звітність, банки, підприємства громадського інтересу (PIE), ЄС, Україна, прозорість, ESG, КСВ.

JEL Classification: G21, Q56, M14, M41

Absztrakt. Az éghajlatváltozás erősödésével és a környezet állapotának romlásával egyre sürgetőbbé válik a fenntartható gyakorlatok szükségessége a gazdaság minden ágazatában, beleértve a bankszektor is. E kihívásokra válaszul az éghajlatváltozás elleni küzdelem központi kérdéssé vált, amely globális erőfeszítéseket tesz szükségessé a szén-dioxid-kibocsátás csökkentésére és a megújuló energiaforrásokra való átállásra. Az olyan nemzetközi szervezetek, mint az ENSZ Közgyűlése és a Pénzügyi Rendszer zöldítésének hálózata (NGFS) kiemelték, hogy sürgősen kezelni kell ezeket a kérdéseket, hangsúlyozva az azonnali cselekvés szükségességét.

Ukrajnával összefüggésben az elmúlt években népszerűvé vált a környezeti, társadalmi és irányítási elvek (ESG) banki gyakorlatba való integrálása. Annak ellenére, hogy az ukrán bankok némi előrelépést értek el az ESG-jelentések terén, továbbra is vannak kihívások, beleértve a korlátozott erőforrásokat és a szabályozási keretet. Az önkéntes közzététel ellenére nincs szabványosított megközelítés az ESG-jelentésekben, ami befolyásolja a jelentés mélységét és teljességét. Összehasonlításképpen: az európai uniós bankok olyan szilárd szabályozási keretek között működnek, amelyek az átláthatóságot és a környezeti felelősséget hangsúlyozzák.

A cikk a fenntartható fejlődés kulcsszerepét tárja fel Ukrajna bankszektorában, különösen az olyan globális kihívások háttérében, mint az éghajlatváltozás és az ökológiai helyzet romlása. A jogszabályi kereteket gondosan elemezve és az Európai Unió kialakult normáival összevetve a tanulmány számos olyan lehetőséget és akadályt tár fel, amelyekkel Ukrajna szembesül a fenntartható finanszírozás kialakítása felé vezető úton. A bankok fenntartható fejlődéséről szóló jelentés tanulmányozása az Európai Unió és Ukrajna összehasonlító elemzésén keresztül elengedhetetlen az átláthatóság elősegítéséhez, a kockázatkezelés javításához, valamint a megalapozott döntéshozatal, a piac átalakulásának és a fenntartható finanszírozásra törekvő nemzetközi együttműködés elősegítéséhez. Továbbá a tanulmány kiemeli Ukrajnában rejlő nagy lehetőségeket a nemzetközi fenntartható fejlődési célokkal való szinkronizálásban, a társadalmilag felelős befektetések vonzásában, valamint a fenntartható finanszírozás kulcsszereplőjévé válásában regionális és globális szinten egyaránt.

Kulcsszavak: fenntartható fejlődés, jelentéskészítés, bankok, közérdekű vállalkozások (PIE), EU, Ukrajna, átláthatóság, ESG, Corporate Social Responsibility (CSR).

Abstract. With escalating climate change and environmental degradation, the imperative for sustainable practices in all sectors of the economy, including banking, is becoming increasingly urgent. In response to these challenges, combating climate change has become a central theme, requiring global efforts to reduce carbon emissions and transition to renewable energy sources. International organizations such as the Network for Greening the Financial System (NGFS) and the United Nations General Assembly have highlighted the urgency of addressing these issues, stressing the need for immediate action.

In the context of Ukraine, the integration of environmental, social and governance principles (ESG) into banking practice has gained popularity in recent years. Although Ukrainian banks have made

some progress in ESG reporting, challenges remain, including limited resources and the regulatory framework. Despite voluntary disclosure, there is no standardised approach to ESG reporting, which affects the depth and completeness of reporting. By comparison, European Union (EU) banks operate within a robust regulatory framework that emphasizes transparency and environmental responsibility. The article examines the crucial role of sustainable development in the banking sector of Ukraine, especially against the background of global challenges such as climate change and environmental degradation. It carefully examines the trajectory of environmental, social and governance (ESG) principles in Ukrainian banking practice, shedding light on the successes achieved, as well as on the ongoing obstacles. By carefully analyzing the legal framework and comparing it with the established EU standards, the study reveals an idea of a number of opportunities and obstacles that Ukraine faces on its way to the development of sustainable financing. The study of bank sustainability reporting through a comparative analysis between the EU and Ukraine is important for promoting transparency, improving risk management, facilitating informed decision-making, stimulating market transformation and promoting international cooperation in the search for sustainable financing. Ultimately, the article highlights Ukraine's great potential for synchronizing with international sustainable development goals, attracting socially responsible investments, and becoming a key player in advocating for sustainable finance at both the regional and global levels.

Keywords: sustainable development, reporting, banks, public interest enterprises (PIE), EU, Ukraine, transparency, ESG, Corporate Social Responsibility (CSR).

Постановка проблеми. На початку 2020-х років людство зіткнулося зі значними кліматичними та екологічними дилемами, спричиненими зміною клімату та погіршенням навколишнього середовища. Боротьба зі зміною клімату передбачає глобальні зусилля щодо зменшення викидів вуглекислого газу (CO₂) та інших парникових газів, переважно в енергетичному секторі, шляхом скорочення споживання викопного палива та переходу на відновлювані або альтернативні джерела енергії. Забруднення навколишнього середовища, з іншого боку, є локальною та часто транскордонною проблемою, що впливає на населення, фауну та флору поблизу, через викиди транспортних засобів, промислових підприємств, забруднення води та утворення відходів.

Діяльність людини значною мірою сприяла зміні клімату та забрудненню навколишнього середовища з 19 століття, головним чином через спалювання викопного палива та вирубку лісів, що призвело до підвищення середньої глобальної температури та концентрації парникових газів в атмосфері, таких як CO₂ і метан (CH₄) [1]. Показник екологічного сліду, який порівнює споживання ресурсів із здатністю Землі до біологічного відновлення, зріс до 1,7, що свідчить про екологічну напругу [2].

Міжнародна мережа екологізації фінансової системи (NGFS), що включає майже 100 центральних банків і наглядових установ, підкреслює критичний момент, який вимагає рішучого переходу до чистого майбутнього з нульовими викидами до 2050 року, інакше ризикувати посиленням парникового ефекту та глобального потепління на 3°C до 2100 року з жахливими наслідками [3]. На цьому тлі Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй (ООН) на своїй сесії у вересні 2021 року наголосила на терміновості зміни курсу, визнавши останнє десятиліття найтеплішим за всю історію спостережень, а ескалація

концентрації парникових газів вимагає негайних дій, оскільки залишилося менше десяти років.

Індекс ESG прозорості компаній України 2020 Професійної асоціації корпоративного управління (ПАКУ) і Центру «Розвиток корпоративної соціальної відповідальності» за підтримки Центру міжнародного приватного підприємництва (CIPE) [4] є важливим інструментом для інвесторів, щоб оцінити практики сталого розвитку українських банків. Оцінка охопила 50 компаній, які є найбільшими платниками податків країни, 5 з яких – банки. Отримані дані показують, що вітчизняні компанії демонструють значний рівень розкриття інформації, у середньому 32% за показниками ESG і понад 60% – серед 10 найкращих компаній. Аспекти, які зазвичай розкриваються, включають загальну інформацію про компанію, екологічні ініціативи та залучення громади, тоді як на права людини, корпоративну соціальну відповідальність (КСВ) у ланцюжку постачання та лідерські аспекти приділяють менше уваги. Слід зазначити, що спостерігається тенденція до зростання рівня прозорості українських фірм, у тому числі банків, із середніми показниками розкриття інформації: соціальні аспекти – 26,4%, екологічні – 36,6%, корпоративне управління – 27,7%.

Останніми роками українські банки розпочали шлях до ESG у свою діяльність, знаменуючи значні зміни у фінансовому ландшафті країни. Цей перехід відображає глобальну тенденцію до сталого фінансування, що зумовлена зростаючим усвідомленням взаємозв'язку між бізнес-діяльністю та екологічними, соціальними та управлінськими міркуваннями. На цьому тлі українські банки починають досліджувати, як вони можуть сприяти досягненню цілей сталого розвитку (ЦСР), одночасно підвищуючи власну ефективність сталого розвитку та стійкість. Постає проблема подальшого вивчення викликів, можливостей і наслідків шляху українських банків до інтеграції ESG та досягнення ЦСР. У зв'язку з цим все більшої актуальності набуває питання аналітичних досліджень тенденцій розвитку інтеграції ESG та узгодження банківської практики з ЦСР.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання визначення напрямів впровадження ESG-стратегії в бізнес-моделі комерційних банків, оцінки сталості українських банків на основі Індексу ESG прозорості, розвитку КСВ у банківському секторі України, підходів до систематики екологічних, соціальних та управлінських ризиків, практичні аспекти реалізації корпоративної соціальної відповідальності тощо досліджені у працях науковців, як Вовченко О.С. [1], Олійник Л. [5], Бортніков Г., Любіч О. [6], Шиманська О., Гдаль І. [7], Боднар О. А., Салюк С. В. [8], Макаренко та ін. [9, 10]. До того ж, у статтях останніх обговорюється оцінка якості звітності щодо сталого розвитку українських банків за допомогою методології Q&C BMR Index, визначаються можливості для покращення розкриття ESG, а також зосереджено на вивченні європейської та української практики щодо аудиторської звітності в управлінні банками, висвітленні національних відмінностей, що спостерігаються в 75 державних,

приватних банках та банках з іноземним капіталом в Україні, а також на розгляді особливостей аудиту в умовах кризи.

У доробках зарубіжних вчених також окреслюється дана тема, зокрема, серед нещодавніх наукових досліджень заслуговують на увагу внески Рісо А. [11], який надає розуміння останніх практик і досвіду, пов'язаних із політикою ESG, що впроваджується Європейським центральним банком та Європейським органом банківського нагляду, поряд із критичним аналізом Матоса П. [12] ESG стратегії та відповідальне фінансування.

Також, у рукописі Паділлі Ф.Е. [13] досліджується рівень обізнаності камбоджійських підприємств, у т.ч. банків як РІЕ, щодо звітності з потрійним підсумком (TBL) та їх прихильності, виявляючи загальне розуміння принципів сталого розвитку серед менеджерів, але відсутність зобов'язань щодо розробки стратегій TBL, підкреслюючи важливість освіти та обізнаності для подолання розрив між фінансовими показниками та практиками стійкості.

У статті Нунес К., Фернандес Феррейра Л. [14] оцінюється розкриття інформації про боротьбу з відмиванням грошей великими банками Німеччини, Франції та Великої Британії після прийняття Директиви 2014/95/ЄС, виявляючи підвищення відповідності вимогам з 2013 по 2017 рік, а також з'ясовуючи відмінності та спільні риси в нефінансовій звітності між банками, внесок у міжнародну літературу про розкриття інформації в банківському секторі.

Крім того, у роботі Боніфасіо Нето Дж., Бранко М. К. [15] досліджується звітність про інвестиції та фінансування в суперечливих секторах у звітах про сталий розвиток банків, досліджується наявність і типи політики, одночасно оцінюється вплив національної культури та характеристик фірми на таку звітність, зрештою підкреслюється необхідність приділяти більшу увагу цим питанням практики КСВ банків.

Отже, дослідження в сукупності підкреслюють важливість вирішення проблем сталого розвитку в банківській практиці, підкреслюючи необхідність підвищення обізнаності, освіти та відданості для подолання розриву між фінансовою ефективністю та стійкою практикою. Попередні дослідження в контексті мети нашої статті потребують уточнення, щоб здійснити порівняльний аналіз практик звітності про сталий розвиток між банками, визначеними як підприємства суспільного інтересу в ЄС та Україні.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблеми, з якими стикаються банки в різних країнах щодо звітності про сталий розвиток, ефективність поточних систем звітності та рекомендацій, вплив національного нормативного середовища на практику звітності та ступінь, до якого звітність відображає фактичні показники сталого розвитку залишаються відносно недослідженими вченими. Крім того, можуть бути обмежені дослідження ролі зацікавлених сторін у формуванні практики звітності, впливу культурних та інституційних факторів на звітність, а також потенціалу гармонізації стандартів звітності в різних юрисдикціях.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є проведення порівняльного аналізу практик звітності щодо сталого розвитку

серед банків, визначених як суб'єктів суспільного інтересу (PIE) в Європейському Союзі та Україні, а також висвітлити перспективи для покращення звітності про сталий розвиток у банках в обох регіонах.

Виклад основного матеріалу дослідження. В останні роки зростає усвідомлення того, що ризики, пов'язані з навколишнім середовищем, соціальною відповідальністю та корпоративним управлінням, можуть суттєво вплинути на фінансову стабільність банків у довгостроковій перспективі відповідно до ЦСР, визначених ООН.

На даний момент українські банки все більше визнають важливість аспектів ESG у своїй діяльності та звітності. Однак, порівняно з більш зрілими ринками, глибина та всебічність звітності щодо ESG серед українських банків може відрізнятися через такі фактори, як обмежені ресурси, різний рівень обізнаності та різне тлумачення критеріїв ESG.

Хоча деякі українські банки добровільно розкривають інформацію, пов'язану з ESG, наразі немає єдиної нормативно-правової бази, яка б зобов'язувала таку звітність. Як наслідок, обсяг і узгодженість практик звітності ESG у банківському секторі можуть відрізнятися. Деякі банки можуть надавати пріоритет певним факторам ESG над іншими залежно від своїх стратегічних пріоритетів і очікувань зацікавлених сторін.

Крім того, звітність українських банків щодо ЦСР набирає обертів, але залишається відносно зародковою. Хоча деякі банки можуть узгоджувати свою діяльність з конкретними ЦСР, існує обмежена стандартизована звітність про ініціативи та вплив, пов'язані з ЦСР. Це можна пояснити такими факторами, як відсутність чітких вказівок або систем звітності, адаптованих до ЦСР, в українському банківському секторі.

Поточне законодавство в Україні щодо звітності ESG та викидів парникових газів клієнтів розвивається, але може ще не бути настільки всеосяжним, як у деяких інших юрисдикціях. Хоча існують ініціативи щодо сприяння сталому фінансуванню, такі як Політика Національного банку України (НБУ) щодо сталого фінансування, окремі нормативні акти, які зобов'язують банки та їхніх клієнтів звітувати про електростанцію, енергетику та викиди парникових газів або розкривати інформацію про викиди парникових газів, можуть ще перебувати в стадії розробки або мати добровільний характер.

Наразі просування імперативів сталого фінансування та вказівок щодо впровадження екологічних, соціальних та управлінських стандартів у діяльність фінансових установ здійснюється шляхом виконання Угоди про співробітництво між НБУ та Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC), створеній 16 квітня 2021 року для впровадження фінансування проектів сталого розвитку в Україні. Згідно з Політикою сталого розвитку фінансування НБУ до 2025 року [16] планується інтеграція систем управління екологічними та соціальними ризиками в загальну систему управління ризиками фінансових установ.

Стратегія НБУ до 2025 року після дворічного впровадження була замінена у 2023 році у зв'язку з повномасштабним військовим вторгненням Росії. Ця друга інституційна Стратегія надає пріоритет максимізації цінності клієнта для

вирішення сучасних викликів і просування модернізації регулятора фінансового сектору України. Власне вона є дорожньою картою, якою центральний банк керується для досягнення визначених цілей у межах власної Місії, Візії та Цінностей. Вона спрямована на сприяння збалансованій фінансовій екосистемі, пропонуючи повний асортимент продуктів, які задовольняють різноманітні потреби клієнтів, таким чином сприяючи щоденному виконанню Місії НБУ та реалізації його Візії.

У Стратегії окреслено 12 стратегічних цілей, які стали центром діяльності центрального банку протягом наступних чотирьох років (рис.1).

Сприяння відновленню та розвитку економіки	Цифрові фінанси як драйвер для цифровізації економіки	Інституційний розвиток та операційна досконалість НБУ
<ul style="list-style-type: none"> • Підтримання макростабільності • Відновлення кредитування економіки • Розвиток ринку фінансових послуг • Розвиток інфраструктури ринків капіталу	<ul style="list-style-type: none"> • Розвиток безготівкової економіки • Підвищення рівня фінансової інклюзії • Розвиток інновацій фінансового сектора • Кіберзахист фінансового сектора	<ul style="list-style-type: none"> • Підвищення операційної ефективності роботи Національного банку • Партнерство та комунікація зі стейкхолдерами Національного банку • Цифрова трансформація Національного банку • Національний банк – найкращий роботодавець

Рис.1 Стратегічні напрями розвитку та цілі НБУ до 2025 року*

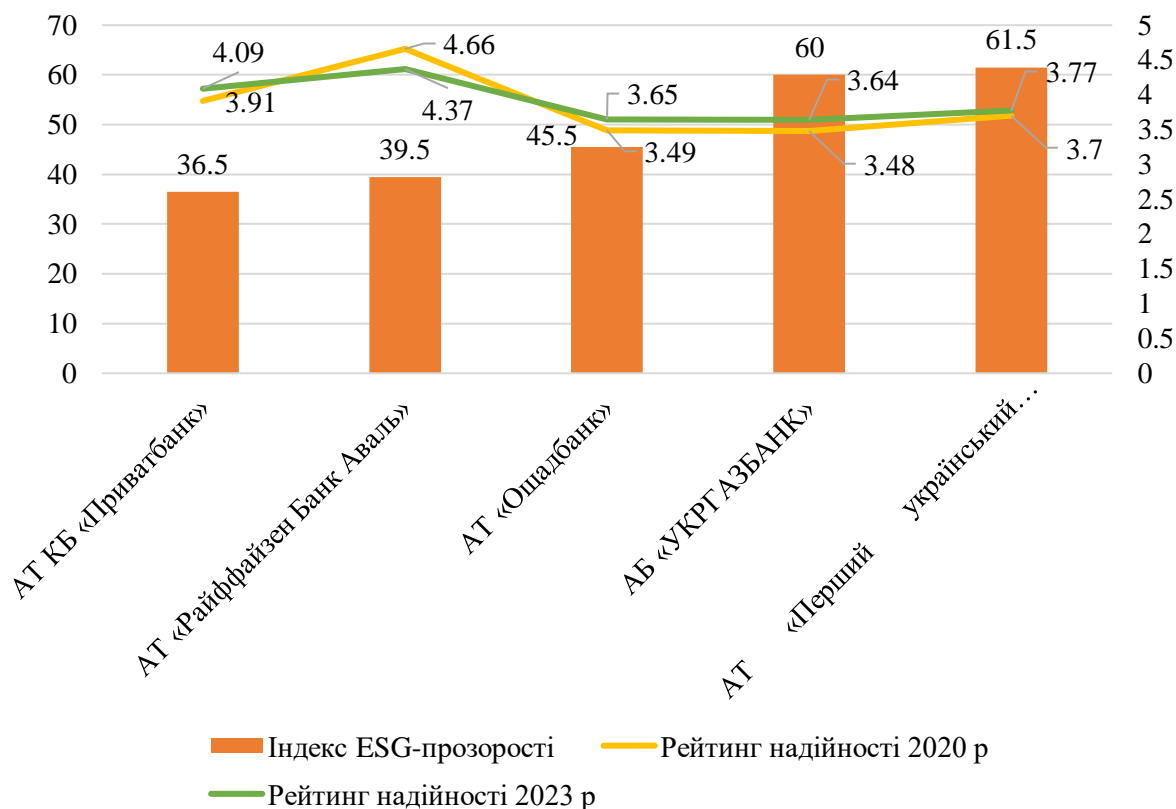
* Сформовано авторами за джерелом [16]

Загалом у 2021-2022 роках стратегічні цілі НБУ були досягнуті на 56% відповідно до прогресу реалізації стратегічних заходів, що лише на 5 в. п. менше від запланованих значень. Найвищий рівень досягнення спостерігався за напрямом 1 «Сприяння відновленню та розвитку економіки» – 62%. Напрямок 2 «Цифрові фінанси як драйвер для цифровізації економіки» досяг 55% реалізації, а напрям 3 «Інституційний розвиток та операційна досконалість НБУ» – на 44%.

У міру розвитку нормативно-правових актів і зростання обізнаності українські банки, як очікується, вдосконалюватимуть свою практику звітності ESG та сприятимуть досягненню ЦСП.

Відповідно до Індексу ESG прозорості [4], ESG-індекс банків-лідерів у досягненні ЦСП відображено в табл. 1. У результаті оцінювання взаємозв'язку між інтегральним індексом ESG та фінансовими показниками банків, можемо стверджувати те, що активна позиція у сфері сталого фінансування чинить позитивний вплив на надійність банку і прихильність до нього з боку клієнтів і співробітників. При цьому банки мають достатньо ресурсів для розширення ESG активностей, наприклад, у сфері відповідального кредитування, відповідального інвестування. Банки повинні перейти до впровадження ESG як частини своєї бізнес-стратегії та внести необхідні структурні зміни у свої операційні моделі для реалізації цих нових стратегій. Дійсно, оскільки ESG-

фінансування стає все більш актуальнішим в сучасних умовах розвитку вітчизняного бізнесу та враховуючи темпи впровадження ESG в європейських країнах, вкрай важливо, щоб комерційні банки вжили заходів, щоб залишатися конкурентоспроможними та випереджати очікування зацікавлених сторін. Зволікання може означати зменшення іноземних інвестицій та навіть втрату бізнесу

Рис. 2 Рівень прозорості українських банків серед 50 найбільших платників податків*

* Сформовано авторами за джерелами [1,17]

До того ж, одним із дев'яти компаній АТ «Перший український міжнародний банк» інтегрувало ЦСР ООН в КСВ стратегію/цілі компанії (зобов'язання) і розмістило відповідну інформацію на сайті, маючи разом з АБ «УКРГАЗБАНК» найвищий рівень розкриття інформації за показником «корпоративне управління» (відповідно 17 балів з 22 можливих).

Дослідивши тонкощі регулювання та звітності щодо сталого розвитку в українському банківському секторі, важливо тепер перенести увагу на контекст Європейського Союзу (ЄС), де є різні нормативні рамки, що регулюють практику банків у відповідності до ЦСР. Оскільки банки ЄС долають складні питання інтеграції ESG та звітності, вони роблять це в надійному нормативному середовищі, сформованому директивами, стандартами та ініціативами щодо сталого розвитку ЄС.

На відміну від України, де нормативно-правова база сталого фінансування все ще розвивається, банки ЄС працюють за встановленими рамками, які наголошують на прозорості, підзвітності, екологічній і соціальній відповідальності. Розуміння нюансів регулювання та звітності ЄС має вирішальне значення для визначення викликів і можливостей, пов'язаних із узгодженням банківської практики з ЦСР, а також для отримання цінних ідей, застосовних до глобальних фінансових ринків.

Нижче наведено огляд ключових директив, ініціатив і стандартів, що формують ландшафт корпоративної відповідальності для банків ЄС, включаючи Директиву про нефінансову звітність (NFRD), Директиву про корпоративну звітність про сталий розвиток (CSRD), Європейські стандарти звітності про сталий розвиток (ESRS) і Положення про розкриття інформації про стійке фінансування (SFDR) (табл. 1).

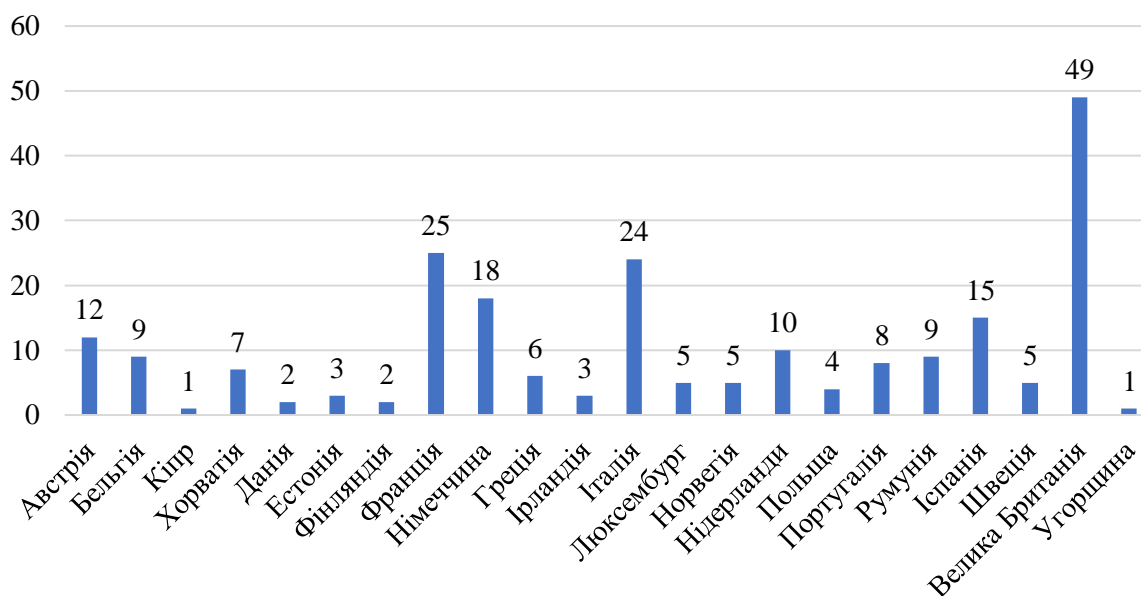
Таблиця 1.

Огляд законодавчих документів, що регулюють корпоративну відповідальність банків ЄС*

Документ	Призначення	Сфера	Ключові характеристики
NFRD	Підвищення корпоративної прозорості і відповідальності шляхом надання зацікавленим сторонам кращої інформації про ефективність компаній ESG	Застосовується до великих організацій суспільного інтересу (PIE), у т.ч. банків	Вимагає розкриття нефінансової інформації, включно з ESG
SFDR	Підвищення прозорості щодо аспектів стійкості фінансових продуктів	Стосується учасників фінансового ринку та фінансових радників	Вимагає класифікації фінансових продуктів на основі їх характеристик стійкості
CSRD	Посилити вимоги до звітності щодо сталого розвитку та гармонізувати стандарти	Розширює сферу дії NFRD, щоб включити більше організацій, зокрема МСП	Прагне встановити загальний набір стандартів звітності про сталий розвиток, забезпечуючи послідовність і порівнянність інформації
ESRS	Розробити стандартизовані рамки звітності, узгоджені з CSRD	Застосовується до організацій, які підпадають під дію CSRD	Зосереджується на матеріальному впливі компанії на людей і навколишнє середовище, а також на матеріальному впливі сталого розвитку на розвиток компанії, ефективність і сталості

* Сформовано авторами за джерелами [18,19,20,21]

Виходячи з дослідження Косми С. та ін. [22], а саме з вибірки 262 банків було виявлено, що 85% (223) нефінансових звітів банків стосуються ЦСР (рис. 3).

Рис 3. Кількість банків, які повідомляють нефінансову інформацію щодо ЦСР за країнами*

* Сформовано авторами за джерелом [22]

Слід зазначити, що Великобританія лідирує з 49 банками, за нею йдуть Франція з 25, Італія з 24 та Німеччина з 18.

Іспанія, Бельгія та Румунія також демонструють значне представництво, з 15, 9 та 9 банками відповідно. Навпаки, у деяких країнах, таких як Кіпр, Угорщина та Данія, менше банків розкривають нефінансову інформацію щодо ЦСР, лише 1 або 2 банки вносять свій внесок у набір даних.

Загалом діаграма підкреслює різноманітну участь банків у різних країнах у врахуванні міркувань сталого розвитку у своїй звітності та узгодженні з глобальною програмою, визначеною ЦСР.

Оскільки суспільні очікування щодо корпоративної відповідальності продовжують розвиватися, у цьому контексті порівняльний аналіз між скандинавськими банками – лідерами у сфері сталого розвитку та українськими банками має велике значення, задля розуміння різних підходів до розкриття нефінансової інформації в рамках різних нормативних актів, культурного контексту та економічного ландшафту.

Порівняння провідних соціально-орієнтованих банків Швеції і Данії та українських банків на основі вимог CSRD (табл. 2) дає критичне уявлення про їх дотримання принципів стійкості, що охоплює прозорість нефінансової інформації, екологічну та соціальну звітність, добробут працівників, права людини, антикорупційні заходи, розкриття бізнес-моделі, рамки політики, оцінка результатів, практики управління ризиками, адміністративні ролі та показники фінансової ефективності.

Таблиця 2.

Порівняльний аналіз між скандинавськими та українськими банками на основі вимог CSRD*

Банки	Шведські банки			Українські банки		
	Nordea Bank Abp	Svenska Handelsbanken AB	Danske Bank	АТ «Перший Український Міжнародний Банк»	АБ «УКРГАЗБАНК»	ПАТ «Державний ощадний банк України»
Вимоги CSRD						
Розкриття нефінансової інформації	+	+	+	+	+	+
Звітування про екологічні питання	+	+	+	+	+	+
Звітування про соціальні питання	+	+	+	+	+	+
Звітування про працівників	+	+	+	+	+	+
Звітування про права людини		+	+	+		
Звітування про боротьбу з корупцією та хабарництво	+	+	+	+	+	+
Звітування про бізнес-модель	+	+	+	+	+	+
Звітування про політику	+	+	+	+	+	
Звітування про результати	+	+	+	+	+	+
Звітування про ризики та управління ризиками	+	+	+	+	+	+
Звітування про роль адміністративних, управлінських та наглядових органів	+	+	+	+	+	+

* Сформовано авторами за джерелами [23, 24, 25, 26, 27, 28]

Примітно, що проаналізовані українські банки продемонстрували гідний рівень розкриття інформації відповідно до вимог CSRD у своїх звітах про сталий розвиток, порівнянний зі скандинавськими банками. Проте виявлена прогалина у звітності про права людини, свідчить про потенційну сферу для покращення у відповідності зі стандартами CSRD. Усунення цього недоліку могло б підвищити прозорість і підзвітність, ще більше сприяючи відданості банків відповідальній бізнес-практиці та ЦСР. Згідно із дослідженням «Banking in 2035: three possible futures» [29], орієнтуючись у цьому потенційному майбутньому, банки повинні залишатися гнучкими, інноваційними та адаптуватися до технологічних, регуляторних та суспільних тенденцій, що розвиваються. Запровадження цифрової трансформації, пріоритетність сталого розвитку та вивчення децентралізованих фінансів є ключовими стратегіями для формування стійкого та готового до майбутнього банківського сектора у 2035 році та надалі.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Запровадження CSRD і SFDR в Україні має значні перспективи, незважаючи на затримки, спричинені триваючим конфліктом з Росією, який стримував НБУ оцінити розкриття банками інформації щодо ESG. Оскільки нація поступово стабілізується та

зміщує свою увагу в бік сталого розвитку, з'являється критична можливість узгодити нормативні рамки з міжнародними стандартами.

Впровадження CSRD та SFDR у банківському секторі України вимагає багатогранного підходу. По-перше, необхідно створити законодавчу базу для забезпечення відповідності, забезпечуючи правову основу для звітності про сталий розвиток. Прийняття міжнародно визнаних стандартів звітності забезпечує послідовність і надійність, а сприяння залученню зацікавлених сторін узгоджує практику звітності з очікуваннями. Ефективний моніторинг, механізми примусового виконання та стимули до дотримання вимог є важливими для забезпечення успішної інтеграції звітності про сталий розвиток, сприяння прозорості та підзвітності в банківському секторі України. Так Україна може не лише підвищити прозорість і підзвітність у своєму банківському секторі, але й залучити відповідальні інвестиції, сприяючи економічній стійкості та сприяючи досягненню ширших глобальних ЦСР. У міру того, як оцінка розкриття ESG прогресує, Україна готова відігравати ключову роль у просуванні практик сталого фінансування в регіоні та за його межами.

Список використаних джерел

1. Вовченко О. Esg-стратегія як основа управління ризиками сталого розвитку в банках. *Економіка та суспільство*. 2023. № 50. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-85> (дата звернення: 09.04.2024).
2. Global Footprint Network. *Dutch Overshoot Day April 1st*. URL: <https://www.footprintnetwork.org/> (date of access: 06.04.2024).
3. NGFS scenarios: Purpose, use cases and guidance on where institutional adaptations are required. 2024. 13 p. URL: https://www.ngfs.net/sites/default/files/medias/documents/ngfs_guidance_note_on_the_scenario_s.pdf.
4. Індекс ESG прозорості компаній України 2020. Проф. асоц. корпор. упр. (ПАКУ), Центр «Розвиток КСВ», Центр міжнар. приват. підприємництва. 15 с. URL: <https://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2021/12/Index-2020.pdf> (дата звернення: 09.04.2024).
5. Oliinyk L. Розвиток корпоративної соціальної відповідальності в банківському секторі України. *Фінанси, облік, банки*. 2019. № 1. С. 57–67. URL: <https://doi.org/10.31558/2307-2296.2019.1.6> (дата звернення: 12.04.2024).
6. Бортніков Г., Любіч О. Управління ESG-ризиками в українських банках. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2022. Т. 6, № 47. С. 19–33. URL: <https://orcid.org/0000-0002-9339-4242>.
7. Shymanska O., Hdal I. Practical aspects of the corporate social responsibility implementation (on the example of the domestic banking sector). *Innovation and Sustainability*. 2023. No. 4. P. 98–107. URL: <https://doi.org/10.31649/ins.2023.4.98.107> (date of access: 14.04.2024).
8. Боднар О. А., Салюк С. В. Формування корпоративної соціальної відповідальності банківського сектору в період пандемії. *Modern Economics*. 2021. № 29. С. 17–23. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.V29\(2021\)-03](https://doi.org/10.31521/modecon.V29(2021)-03).
9. Sustainability reporting assessment for quality and compliance: the case of Ukrainian banks' management reports / I. Makarenko et al. *Banks and Bank Systems*. 2020. Vol. 15, no. 2. P. 117–129. URL: [https://doi.org/10.21511/bbs.15\(2\).2020.11](https://doi.org/10.21511/bbs.15(2).2020.11).
10. Makarenko I., Makarenko S. Auditor's verification of a management report: implementation of European experience in Ukrainian banks in crisis conditions. *Accounting and Financial Control*. 2020. Vol. 3, no. 1. P. 1–10. URL: [https://doi.org/10.21511/afc.03\(1\).2020.01](https://doi.org/10.21511/afc.03(1).2020.01).

11. Riso A. Which Role for the Prudential Supervision of Banks in Sustainable Finance?. *Sustainable Finance in Europe. EBI Studies in Banking and Capital Markets Law* / ed. by D. Busch, G. Ferrarini, S. Grünwald. Cham, 2021. URL: <https://www.econbiz.de/Record/sustainable-finance-in-europe-corporate-governance-financial-stability-and-financial-markets-busch-danny/10012596872>.
12. Matos P. ESG and Responsible Institutional Investing Around the World. CFA Institute Research Foundation, 2020. 82 p. URL: <http://rflr-esg-and-responsible-institutional-investing.pdf>.
13. Padilla Flores E. Triple Bottom Line Reporting in Cambodia. *Journal of Accounting, Finance, Economics, and Social Sciences*. 2021. Vol. 6, no. 2. P. 9–18. URL: https://www.researchgate.net/profile/Edman-Flores/publication/377528556_Triple_Bottom_Line_Reporting_in_Cambodia/links/65aaa021ee1e1951fbc22f24/Triple-Bottom-Line-Reporting-in-Cambodia.pdf.
14. Nunes C., Fernandes Ferreira L. Non-Financial Reporting: A Comparative Analysis With a Focus on the Combat Against Money Laundering – Evidence From Major European Banks. *Modern Regulations and Practices for Social and Environmental Accounting*. 2022. P. 28. URL: <https://www.igi-global.com/chapter/non-financial-reporting/301798> (date of access: 13.04.2024).
15. Bonifácio Neto J., Branco M. C. Controversial sectors in banks' sustainability reporting. *International Journal of Sustainable Development & World Ecology*. 2019. Vol. 26, no. 6. P. 495–505. URL: <https://doi.org/10.1080/13504509.2019.1605546> (date of access: 13.04.2024).
16. Політика щодо розвитку сталого фінансування на період до 2025 року. Нац. банк України, 2021. 29 с. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/politika-natsionalnogo-banku-ukrayini-schod-rozvitku-stalogo-finansuvannya-na-period-do-2025-roku> (дата звернення: 07.04.2024).
17. Рейтинг банків України. *Мінфін - все про фінанси: новини, курси валют, банки*. URL: <https://minfin.com.ua/banks/rating/?date=2024-01-01> (дата звернення: 09.04.2024).
18. Amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups : DIRECTIVE of 22.10.2014 no. 2014/95/EU. *Official Journal of the European Union*. 2014. 15 November. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/95/oj> (date of access: 10.04.2024).
19. Amending Regulation (EU) No 537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU, as regards corporate sustainability reporting : DIRECTIVE of 14.12.2022 no. 2022/2464. *Official Journal of the European Union*. 2022. 16 December. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022L2464> (date of access: 10.04.2024).
20. The Commission adopts the European Sustainability Reporting Standards. *Finance*. URL: https://finance.ec.europa.eu/news/commission-adopts-european-sustainability-reporting-standards-2023-07-31_en (date of access: 10.04.2024).
21. Sustainability-related disclosure in the financial services sector. *Finance*. URL: https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/disclosures/sustainability-related-disclosure-financial-services-sector_en (date of access: 10.04.2024).
22. Sustainable Development and European Banks: A Non-Financial Disclosure Analysis / S. Cosma et al. *Sustainability*. 2020. Vol. 12, no. 15. P. 6146. URL: <https://doi.org/10.3390/su12156146> (date of access: 12.04.2024).
23. Annual Report 2023. Danske Bank Group. 288 с. URL: <https://danskebank.com/-/media/danske-bank-com/file-cloud/2024/2/danske-bank---annual-report-2023.pdf?rev=6d0eedfde5644c54b075199dfd935b1c&hash=6677B59A69F50AC53FB16185C2C32596>.
24. Annual and sustainability report 2023. Handelsbanken. 312 с. URL: <https://www.handelsbanken.com/tron/xgpu/info/contents/v1/document/72-169032>.
25. Sustainability Report 2022. Nordea. 2023. 20 с. URL: <https://www.nordea.com/en/doc/nordea-sustainability-indices-2022.pdf>.
26. Звіт про прогрес АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ МІЖНАРОДНИЙ БАНК» за 2021-2022 роки. 43 с.

URL: <https://apim.pumb.ua/api/assets/pumb/1877670b-148a-4322-b5d5-31d61cde32bc/fuib-cop-2021-2022-ua.pdf>.

27. Звіт зі сталого розвитку 2020. АБ «УКРГАЗБАНК». 105 с.
URL: http://www.ukrgasbank.com/upload/file/ugb_report_2020.pdf.

28. Звіт про управління. Окрема фінансова звітність разом зі звітом незалежного аудитора за рік, що закінчився 31 грудня 2022 року. АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ДЕРЖАВНИЙ ОЩАДНИЙ БАНК УКРАЇНИ». 166 с. URL: <https://www.oschadbank.ua/finansova-zvitnist> (дата звернення: 12.04.2024).

29. Banking in 2035: three possible futures / Y. Lin et al. ; ed. by A. Simms. The Economist Group, 2022. 27 p.

URL: https://impact.economist.com/perspectives/sites/default/files/banking_in_2035_three_possible_futures_briefing_paper.pdf.

References

1. Vovchenko, O. (2023). Esg-strategy as the basis of sustainable development risk management in banks. *Economy and society*, (50). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-50-85>
2. *Global Footprint Network*. (b. d.). Dutch Overshoot Day April 1st. <https://www.footprintnetwork.org/>
3. *NGFS scenarios: Purpose, use cases and guidance on where institutional adaptations are required* (An explanatory note). (2024). https://www.ngfs.net/sites/default/files/medias/documents/ngfs_guidance_note_on_the_scenarios.pdf
4. *ESG index of transparency of Ukrainian companies 2020*. (b. d.). Professional Association of Corporate Governance (PACU), Center for CSR Development, Center for International Private Entrepreneurship. <https://csr-ukraine.org/wp-content/uploads/2021/12/Index-2020.pdf>
5. Oliinyk, L. (2019). Development of corporate social responsibility in the banking sector of Ukraine. *Finance, accounting, banks*, (1), 57–67. <https://doi.org/10.31558/2307-2296.2019.1.6>
6. Bortnikov, G., & Lyubich, O. (2022). ESG RISK MANAGEMENT IN UKRAINIAN BANKS. *FINANCIAL AND CREDIT ACTIVITY: problems of theory and practice*, 6(47), 19–33. <https://orcid.org/0000-0002-9339-4242>
7. Makarenko, I., Sukhonos, V., V. Zhuravlyova, I., Legenchuk, S., & Szolno, O. (2020). Sustainability reporting assessment for quality and compliance: the case of Ukrainian banks' management reports. *Banks and Bank Systems*, 15(2), 117–129. [https://doi.org/10.21511/bbs.15\(2\).2020.11](https://doi.org/10.21511/bbs.15(2).2020.11)
8. Bodnar, O. A., & Salyuk, S. V. (2021). Formation of corporate social responsibility of the banking sector during the pandemic. *Modern Economics*, (29), 17–23. [https://doi.org/10.31521/modecon.V29\(2021\)-03](https://doi.org/10.31521/modecon.V29(2021)-03)
9. Shymanska, O., & Hdal, I. (2023). Practical aspects of the corporate social responsibility implementation (on the example of the domestic banking sector). *Innovation and Sustainability*, (4), 98–107. <https://doi.org/10.31649/ins.2023.4.98.107>
10. Makarenko, I., & Makarenko, S. (2020). Auditor's verification of a management report: implementation of European experience in Ukrainian banks in crisis conditions. *Accounting and Financial Control*, 3(1), 1–10. [https://doi.org/10.21511/afc.03\(1\).2020.01](https://doi.org/10.21511/afc.03(1).2020.01)
11. Riso, A. (2021). *Which Role for the Prudential Supervision of Banks in Sustainable Finance? Y D. Busch, G. Ferrarini & S. Grünwald (Eds.), Sustainable Finance in Europe. EBI Studies in Banking and Capital Markets Law. Palgrave Macmillan.* <https://www.econbiz.de/Record/sustainable-finance-in-europe-corporate-governance-financial-stability-and-financial-markets-busch-danny/10012596872>
12. Matos, P. (2020). *ESG and Responsible Institutional Investing Around the World (A Critical Review)*. CFA Institute Research Foundation. <http://rflr-esg-and-responsible-institutional-investing.pdf>

13. Padilla Flores, E. (2021). Triple Bottom Line Reporting in Cambodia. *Journal of Accounting, Finance, Economics, and Social Sciences*, 6(2), 9–18. https://www.researchgate.net/profile/Edman-Flores/publication/377528556_Triple_Bottom_Line_Reporting_in_Cambodia/links/65aaa021ee1e1951fbc22f24/Triple-Bottom-Line-Reporting-in-Cambodia.pdf
14. Nunes, C., & Fernandes Ferreira, L. (2022). *Non-Financial Reporting: A Comparative Analysis With a Focus on the Combat Against Money Laundering – Evidence From Major European Banks. Modern Regulations and Practices for Social and Environmental Accounting*, 28. <https://www.igi-global.com/chapter/non-financial-reporting/301798>
15. Bonifácio Neto, J., & Branco, M. C. (2019). *Controversial sectors in banks' sustainability reporting. International Journal of Sustainable Development & World Ecology*, 26(6), 495–505. <https://doi.org/10.1080/13504509.2019.1605546>
16. *Policy on the development of sustainable financing for the period until 2025.* (2021). National Bank of Ukraine. <https://bank.gov.ua/ua/news/all/politika-natsionalnogo-banku-ukrayini-schod-rozvitku-stalogo-finansuvannya-na-period-do-2025-roku>
17. *Rating of Ukrainian banks.* (b. d.). Ministry of Finance - everything about finance: news, exchange rates, banks. <https://minfin.com.ua/banks/rating/?date=2024-01-01>
18. Amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups, DIRECTIVE No. 2014/95/EU (2014, November 15). *Official Journal of the European Union*, (L 330/1). <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/95/oj>
19. Amending Regulation (EU) No 537/2014, Directive 2004/109/EC, Directive 2006/43/EC and Directive 2013/34/EU, as regards corporate sustainability reporting, DIRECTIVE № 2022/2464 (2022, December 16). *Official Journal of the European Union*, (L 322/15). <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32022L2464>
20. *The Commission adopts the European Sustainability Reporting Standards.* (b. d.). Finance. https://finance.ec.europa.eu/news/commission-adopts-european-sustainability-reporting-standards-2023-07-31_en
21. *Sustainability-related disclosure in the financial services sector.* (b. d.). Finance. https://finance.ec.europa.eu/sustainable-finance/disclosures/sustainability-related-disclosure-financial-services-sector_en
22. Cosma, S., Venturelli, A., Schwizer, P., & Boscia, V. (2020). *Sustainable Development and European Banks: A Non-Financial Disclosure Analysis. Sustainability*, 12(15), 6146. <https://doi.org/10.3390/su12156146>
23. *Annual Report 2023. Danske Bank Group.* (b. d.). <https://danskebank.com/-/media/danske-bank-com/file-cloud/2024/2/danske-bank---annual-report-2023.pdf?rev=6d0eedfde5644c54b075199dfd935b1c&hash=6677B59A69F50AC53FB16185C2C32596>
24. *Annual and sustainability report 2023. Handelsbanken.* (b. d.). <https://www.handelsbanken.com/tron/xgpu/info/contents/v1/document/72-169032>
25. *Sustainability Report 2022. Nordea.* (2023). <https://www.nordea.com/en/doc/nordea-sustainability-indices-2022.pdf>
26. *Report on the progress of the JOINT STOCK COMPANY "FIRST UKRAINIAN INTERNATIONAL BANK" for 2021-2022.* (b. d.). <https://apim.pumb.ua/api/assets/pumb/1877670b-148a-4322-b5d5-31d61cde32bc/fuib-cop-2021-2022-ua.pdf>
27. *SUSTAINABLE DEVELOPMENT REPORT 2020. JSC "UKRGASBANK".* (b. d.). http://www.ukrgasbank.com/upload/file/ugb_report_2020.pdf
28. *Management report. Separate financial statements together with the independent auditor's report for the year ended 31 December 2022. JOINT STATE COMPANY "STATE SAVINGS BANK OF UKRAINE".* (b. d.). <https://www.oschadbank.ua/finansova-zvitnist>
29. Lin, Y., Chesnut, K., Saliba, E., & Gantz, J. (2022). *Banking in 2035: three possible futures.* The Economist Group. https://impact.economist.com/perspectives/sites/default/files/banking_in_2035_three_possible_futures_briefing_paper.pdf